

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.
Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. V. Restrictionem mentalem, quæ aliquo modo exteriùs se prodit, uti
etiam ambiguitatem verborum excusat rationabilis causa, licèt
prævideamus audientem in errorem inductum iri, poteruntque Deus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

Scholasticos, qui nobis obijciuntur, ut idem Auctor loco citato bene ostendit. De qua ergo restrictione? De illa, quæ ex circumstantiis loci, temporis, & personæ, ac modi interrogandi poterat deprehendi. Rogat aliquis: an talis restrictio sit licita, quando prævidetur audiens decipiendus. Et similiter utrum tali casu liceat uti verbis ambiguis. Respondeo, & erit

CONCLUSIO V.

Restrictionem mentalem, quæ aliquo modo exterius se prodit, uti etiam ambiguitatem verborum excusat rationabilis causa, licet prævideamus, audientem in errorem inductum iri, poteruntque Deus, & homo æquè ita loqui.

Inepio ab ultima parte; cum enim talis restrictio, vel locutio ambigua, seu æquivoca non sit verum mendacium, ut suppono, & mox latius explicabitur, cur magis repugnet Deo, quam homini, vel è converso, magis homini, quam Deo? Quia, inquit, Deus magister noster est, magistri porro est tollere ambiguitatem in verbis, & aperte loqui, quando novit, discipulos suos ex ambigua, obscura, & restricta locutione decipiendos. Respondeo satis esse, quod vel per se, vel per alium verus sensus declaratur; hoc autem Christus præstitit suis Apostolis per Spiritum Sanctum, & quotidie nobis Deus præstat per Ecclesiam. Cur autem Deus aliquando obscurius nobis locutus sit in Scripturis Sanctis, jam Conclus. præced. dictum fuit. Nemini ergo dubium esse potest, quin Deo, cui non possunt deesse iustissimæ causæ, id liceat; maxime, cum ipse sit Dominus omnis nostræ scientiæ, atque adeo pro libitu suo possit eam tollere, etiam se solo, ut diceretur Conclus. sequenti, causando habitum, & actum erroris: ergo multo magis poterit nobis dare occasionem errandi, loquendo restrictè, tropicè, ambigè, aut alio quovis modo obscurè, dummodo locutio habeat verum aliquem sensum, & in illo proferatur.

Igitur ambiguitas verborum, de qua fit mentio in Conclus. non est aliud, quam indifferentia ad veram, & falsam significationem; illam autem esse licitam ex rationabili causa, illicitam sine ea, restat hic probandum. Loquitur porro Conclus. de casu, in quo prævidetur proximus decipiendus: nam si audiens intellecturus est verba in sensu vero, à loquente intento, non esset peccatum sic loqui etiam sine causa. Difficultas ergo tota consistit in hoc; an possit quis uti oratione habente sensum verum, & falsum pro eo tempore, quo sci-

tur, audientem intellecturum illam in sensu falso; & idem est de oratione restricta, ætropica, vel alio modo obscura, quando scitur intelligenda in sensu falso, tamen si possit intelligi, omnibus bene consideratis, in sensu vero.

Et sanè, usum hujusmodi orationum tibi esse licitum, quando adest rationabilis causa, probatur: quia tali casu non mentiris, cum verba tua in aliquo sensu legitimo, quem intendis, sint vera; nec alteri es propriè causa erroris, sed solum occasio: sicut ergo in moralibus possum exercere aliquam actionem indifferentem, iustà causâ existente, quâvis prævideam, proximum inde accepturum occasionem peccandi; ita etiam uti possum locutione illâ indifferenti, accipiendo illam in vero sensu, tamen si prævideam, proximum ex sua imprudentia illam accepturum in sensu falso, atque adeo decipiendum. Et veluti nequeo absque iustâ causâ exercere actionem indifferentem, ex qua scio, proximum lumpurum occasionem peccandi; sic indidem nequeo sine rationabili causâ proferre orationem indifferentem, quæ proximo futura est occasio erroris. Aliàs enim tota humana conversatio destrueretur; cum semper quis dubitare posset, an verum esset, quod diceretur, num loquens uteretur æquivocatione, amphibologia, restrictione &c. an non. Ac per hoc talis modus loquendi aperte videtur repugnare finì, ob quem locutio est instituta, & ab Auctore naturæ nobis vis loquendi potissimum est indita, scilicet ut aliis possemus nostram mentem, & rei veritatem manifestare, quæ per hunc loquendi modum obscuratur, dum nescimus, quo sensu verba loquentis accipere debeamus; atque ita everit omnem fructum, ut statim dixi, communis conversationis, reddique loquentem suspectum fraudis, & mendacii, & cui merito non facile fidem habeas, cum possis dubitare, an aliud intendat, quam verba præ se ferunt.

Hinc, tamen si concederem, tantem alteri occasionem luxuriæ sine directa ejus intentione non peccare contra castitatem, sed locutionem contra charitatem, est id faceret sine jura & causa; equidem verum foret, locutionem ambiguum sine rationabili causâ esse contra veritatem. Ratio disparitatis est; quia occasio luxuriæ, v.g. quod mulier appareat in publico, quando novit, ex ejus aspectu aliquem induendum ad luxuriam, non opponitur finì castitatis, ut clarum est; hæc autem ambigua locutio, ut jam declaratum est, opponitur finì locutionis, adeoque virtuti veritatis. Cui non placet hæc disparitas, quærat meliorem. Ergo infert aliquis, etiam non licet sic loqui, quando adest rationabilis causa. Probatur contra sequenti; quia ex nulla causâ licet mentiri, etiam ad impediendam æternam proximi damnationem; cum tamen mendacium idèò solum sit malum; quia est contra institutionem, & finem vocum, ac conversationis humanæ.

77.
Locutio cum
restrictione
non pira
est æquivoca.

Est tam
Deus, quam
homo uti
dote.

78.
Requiruntur
ad licitam
restrictionem
non iusta
causa, sed
prævidetur
decipiendus
proximus.

ne destructivum. Resp. non ideo solum præ-
cisè esse malum; nam hic incognito suffi-
cienter videtur occurrere per hoc, quod non
possum mentiri sine tali causa, ob quam ipse-
met, cui mentior, deberet esse rationabiliter
contentus; adeoque non deberet propterea omi-
mitri conversatio, nec deponi fiducia; veluti, si
Deus dedisset alicui licentiam occidendi alie-
rum ex rationabili causa, propter quam ipse-
met, qui occiditur, deberet esse contentus,
non ideo deberet omitti conversatio, nec de-
poni fiducia. Ratio ergo, cur mendacium nul-
lo casu liceat, etiam ad procurandam æternam
salutem ipsiusmet, cui quis mentitur, est præ-
ceptum divinum, quo non mirus prohibet
mendacium, quam fornicationem, adulterium
&c. maxime, accedente unanimi consensu Do-
ctorum Ecclesiæ, ita interpretantium illud
præceptum. Sicuti ergo fornicatio adulterium
& similia non licent ob ullam causam, etiam
ad evitandam propriam mortem, & procuran-
dam æternam salutem propriam, vel alie-
nam; eadem pariter ratione neque licet men-
daciū.

Porro locutio ambigua, restricta &c. cum
non sint verum mendacium; sed patiantur sen-
tum verum, quamvis incognitum alicui audien-
ti, non ita strictè censetur prohibita, quin ur-
genti causa liceat; maxime, accedente commu-
ni consensu Ecclesiæ. Simile habemus in mo-
ralibus; quamquam enim, ut dictum est, pos-
sum ex iusta causa ponere actionem ex se indis-
ferentem, inductivam proximi ad peccatum;
tamen nunquam possum ponere actionem de
se malam ex quacunque causa. Præterea; in-
commodum, quod sequitur ex illis æquivo-
cationibus, seu obsecrationibus, quando adest
iusta causa, non sequitur ex ipsis per se, sed
solum per accidens; per se autem sequitur ex
ignorantia auditoris, qui negligenter sensum
verborum examinavit, & noluit vexari in eo
penetrando, ac intelligendo: loquens porro
satisfacit conformando verba menti suæ, nec
tenetur partes auditoris suscipere, vel ita clarè
semper loqui, ut nihil laboris illi superfluo ad
intelligendum. Alioquin (inquit Lugo Disp.
4. Secl. 5. num. 70.) deberet, qui latine loqui-
tur, voces clarissimas seligere, & formulas lo-
quendi minus peregrinas, ne forte obsecritate
sermonis daret occasionem auditoribus, vel le-
ctoribus aliquid aliud diversum in suis verbis
intelligendi. Sibi itaque imputare debet, vel
sua ignorantia, aut pigritia, quod citò & levi-
ter, verborum vi non ponderat, assensum præ-
buerit. Satis enim est ad commercium huma-
num, si nemo contra mentem verba proferat,
neque etiam verbis æquivocis, ab auditore
non intelligendis in sensu loquentis, sine cau-
sa utatur; quamvis, causa iustà intercedente,
possit uti auditorum ignorantia, & inscitia ad oc-
cultandam iustè veritatem, quam manifestare
non tenetur. Sic ille.

Rogatur aliquis, qualis causa sufficiat. Emia.
sup. num. 68. Resp. Sanchez sup. num. 19,

dicat sufficere, quoties occultatio veritatis ne-
cessaria, vel utilis est ad salutem animæ, vel cor-
poris, honorem, vel res familiares tuendas, vel
ad alium quemlibet virtutis actum, ita ut ver-
itatis occultatio censetur tunc expediens ac
studiosa: & num. 22. cum Soto dicit, excusari
à culpa, quando in jocis & ridiculis fieret, quia
honestæ recreatio id redderet licitum: quod ta-
men merito intelligit, quando iuramentum
non adiungitur; ad hoc enim gravior causa
requireretur, propter divini nominis reveren-
tiam, quamvis non censetur esse peccatum mor-
tale amphibologiam iuramento confirmare, e-
tiā sine causa. Ita Lugo. Hoc tamè intelligendū
est, quando præcisè ex virtute veritatis oritur
obligatio planè & sine ambiguitate loquendi;
nam accedente particulari obligatione alterius
virtutis, cui error ejus, qui decipitur, directè
vel indirectè contrariatur, ut si esset in materia
fidei, vel charitatis, quia videlicet ex tali er-
rore notabile damnum decepto accideret, aut
obedientiæ, ut puta, quia Superior legitime
interrogat; vel si ex errore inducendus esset
deceptus ad faciendum aliquid contra castita-
tem, iustitiam &c. accedente, inquam, aliquā
tali obligatione ad obligationem veritatis,
jam requireretur gravior causa, & eò gravior,
quod obligatio loquendi aperte est maior, &
quod verus tuæ orationis sensus est obscurior,
minùsque utilis; est etiam deceptus solum
peccaret materialiter contra dictas virtutes ob
invincibilem ignorantiam; nam tenemur, quan-
tum commodè fieri potest, ejusmodi peccata,
etiam tantum materialia in nobis, & aliis impe-
dire; & multò magis non dare alteri occasio-
nem ea committendi.

Sed hic oritur alia difficultas; an loquens
ambiguè, restrictè, aut alio modo obscure, eti-
am existente iustà causà, possit intendere de-
ceptionem, seu errorem audientis, vel debeat
intendere sensum verum, & solum permissivè
se habere ad sensum fallum. Hæc quæstio id unū
quisque intendit in suis actionibus; quod ha-
bet pro fine: qui autem usurpat verba ambi-
gua, idè id facit, quia utilia sunt ad oscul-
tandam veritatem, quam habet in mente, non
sunt autem utilia ad illum finem, nisi quatenus
generant in audiente sensum fallum; hunc ergo
videtur loquens intendere; ac proinde non lo-
quitur verum; & videtur directè, & per se in-
tendere deceptionem, seu errorem audientis.
Lugo.
Resp. ex Lugone sup. num. 72. ad veram locu-
tionem, seu locutionem veri sufficere volun-
tatem manifestationis veri, tanquam finis pro-
ximi, est non ultimus; & quod loquens veli-
t non quidem manifestationem completam om-
nino, & efficaciter; sed tamen potentiam, seu
causam illius. Licet ergo, qui æquivocè loqui-
tur, ultimò desideret, quod audientis non perci-
piat veram mentem, & verum sensum verbo-
rum, quem intendit significare; ac per hoc
non velit manifestationem passivam, hoc est,
quod audientis veniat in notitiam suæ mentis;
vult tamen manifestationem activam, id est, po-
nere

Varia cau-
sa sufficien-
tes ad licitè
utendum
restrictione
non pura.
Sanchez.
Soto.

Causa præ-
valens in-
commodum
restrictione
oriundo
sufficit.

83.

Habens ju-
stam causam
restrictionis
potest licitè
intendere
occultationem
veritatis.

Lugo.

Hanc non
causam ad-
vè, cum po-
nat causam
significati-
vam suffi-
cientem.

mere verba, quæ de se possunt manifestare verum sensum, & ad hunc finem proximè voces profert, quod sufficit ad locutionem; quantumvis hunc finem maximum ulterius ordinat ad occultandam veritatem, seu verum sensum, tanquam finem ultimum.

84. *Propositio ambigua, ut mentem suam occultet sine mendacio.* Accipe simile: Deus, concursus offerens in actu primo voluntati creaturæ liberæ, habet pro fine proximo, quod homo possit liberè elicere utrumque actum: hoc autem ipsum ultimum refert ad alium finem, ut scilicet homo eliciat actum bonum, potens elicere actum malum, quem desiderat, nullo modo elici ab homine; licet, ut eum liberè omittat, atque ita mereatur, necesse sit, quod homo possit non elicere actum bonum, & ad hunc finem ultimum detur potentia ad actum malum. Sic etiam, qui æquivocè loquitur, intendit ultimum occultare suam mentem sine mendacio per verba æquivoca: ad quem finem necesse est, quod velit significare verum sensum per verba illa, hoc est, ponere illa verba proximè ad hoc, ut possint, quantum est ex se, manifestare verum sensum, & ideo ea ponere, quia possunt verum illum sensum manifestare. Sed nunquid idèd, qui sic loquitur, non habet animum decipiendi? plane; quia solum vult occultare verum sensum, quem ipse concepit, permittens, ut audiens ex sua ignorantia, vel negligentia percipiat sensum falsum. Ast, inquis, ad quid ergo ita obscure loquitur? Resp. ob aliam iustam causam, v.g. ne patiatur aliquod damnum ipse, vel alius, quod alioqui, si audiens verum sensum intellexeret, pateretur. Sicut si mulier bene compta, & ornata, prodeat in publicum, ut casto amore diligatur ab uno, sciens alteri ex sua malitia invidandum ad luxuriam, quæ minimè intendit.

85. *Et est hæc beret, deceptio non est peccata minora.* Quid ergo, rogat aliquis, si loquens obscure haberet positivum voluntatem alterum decipiendi? Resp. cum deceptio illa non sit peccaminosa, ut suppono, sed tantum malum aliquod physicum, non videtur, quare illa voluntas semper sit mala. Quippe posset contingere, ut deceptio, aut error proximi, quem quis intenderet mediante oratione æquivoca, esset minoris momenti, quam aliquod aliud malum, quod sequeretur, si non deciperetur: nam si aliquis latro esset injustè interfector innocens, nisi vel ipse, vel innocens deciperetur, majus sine dubio malum esset interfectorio innocens, non solum ipsum interfectorio, sed etiam latroni, quam ejusdem latronis, aut etiam innocentis deceptio; unde & ipsemet latro, & ipse innocens deberent pro beneficio habere suam deceptionem in tali casu, si scirent: ergo in tali casu nihil impedit, quod minus quis posset intendere, vel optare ejus deceptione, atque ad id uti oratione æquivoca. Confirmatur 1. quia non potest ostendi, quod decipere alium sit intrinsecè malum; ergo in casu, quo esset medium ad impediendum majus malum respectivè, posset quis eo licitè uti, præsertim, si non sit præceptum, aliquod particulare, id impediens. Confirmatur 2.

quia præceptum de non retinendo alterius bonum eo invito, non minùs obligat, quam præceptum de non decipiendo altero; sed in casu, quo restitutio esset cessura in majus notabiliter damnum Domini, quam restitutio cederet in bonum ipsius, non teneretur quis restituere: ergo in casu, quo non decipere aliquem cederet in damnum magnum ipsiusmet, non teneretur quis non decipere; & consequenter posset quis uti oratione æquivoca ad eum decipiendum. Confirmatur 3. quia non major videtur obligatio non deducendi alium in errorem, quam observandi iuramentum & votum; sed hæc non sunt observanda, quando notabile malum sequeretur proximo, aut nobis ipsi ex ipsorum observantia; ergo nec esset cavendum errori proximi, quando ex eo sequeretur magnum aliquod emolumentum, ita arguit pro hac veritate Commentator Scoti sup. num. 65. Sed quæro ego; quæ utilitas, vel necessitas istius positivæ voluntatis decipiendi, cum ad damna illa evitanda sufficiat voluntas permissiva? Dicamus ergo, præceptum negativum non decipiendi proximum excludere seu prohibere semper, & pro semper positivam voluntatem decipiendi, quando rationalis causa eam non requirit. Atque hæc satis de oratione amphibologica, seu æquivoca, quæ patitur duplicem sensum, unum verum, & alterum falsum.

Pauca restant addenda pro intellectu restrictionis mentalis, quæ aliquo modo exteriori se prodit, & idèd componit unam aliquam orationem cum verbis exterioris prolatis, ita ut prudens auditor merito colligat, his verbis aliquid subintelligi, quamvis nesciat, quid illud præcisè sit. Hoc autem facile contingit ratione circumstantiarum, tum loci, tum temporis, ac personarum, modique interrogandi, ut supradiximus. Porro talem restrictionem, seu orationem restrictam, affirmat Conclusio nostra, esse licitam, æquè ac orationem æquivocam, idque propter eandem rationem; quia scilicet non mendacium, sed oratio vera, quamvis audiens eam veritatem non cognoscat, solum inherens cortici verborum, & nullatenus reflectens ad intentionem loquentis, quam ex variis circumstantiis poterat, & debebat colligere. Et ita intelligo, quod dixit Gregorius lib. 26. Moral. cap. 7. (& refertur 22. q. 5. cap. 11.) Humana aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant: divina verò judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis referuntur. Reprehendit ibi S. Pontifex temerarium iudicium Elisi, cuius ex amicis Job, qui ex eo, quod hic dixerat ca. 1. v. 6. Appendat me in statera iustæ, & scia Deus simplicitatem meam, insert cap. 35. v. 2. Iobum se facere iustiorum Deo: Nunquid aqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceret; Infirior sum Deo. Docet, inquam, D. Gregor. Elisi male verbum Iobi interpretatum fuisse in alio omnino sensu, quam Iob intenderat; additque humanas aures, sive homines in verbis aliorum obsecratoribus dijudicandis sæpè falli, interpretando

ea in sensu malo, & alieno à mente dicentium; Deum autem, qui intentionem internam inuenitur, nunquam falli. Quod etiam Glossa Gratiani cap. sup. cit. indicat illis verbis: *Certe verum illi, qui intentionem, & voluntatem alterius variis explicat verbis, quia non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, & intentionem; quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni.* Ubi clarè innuit, S. Greg. solum voluisse, mentem & sensum loquentis non debere colligi ex verbis, nudè lumpis, sed simul videndum esse, quà intentione dicantur, quam ex variis circumstantiis colligere oportet.

Hinc cum responso respiciat ipsam interrogationem, ac potestatem, & conditionem interrogantis, sequitur 1. interrogatum sapientius posse uti hanc restrictionem, uti etiam amphibologiam, quam spontè loquentem. Igitur dum aliquis interrogatus respondet ei, cui non tenetur veritatem aperire, cum ad responsum ab interrogante compellatur, atque ita ponatur in necessitate aut ea prodendi, quæ vult, & expediat latere, aut menisci, vel restrictè seu obscurè loquendi, per modum defensionis hoc tertium amplecti potest: & quivis prudens facile suspiciabitur eum hoc facere, ac per hoc alter debet sibi imputare, si decipiatur; secus est, quando non interrogatus ex se aliquid dicit. Quapropter generaliter, quoties reus, vel testis in iudicio non tenetur fateri, quod roganitur, possunt negare, se fecisse. aut scire: quia cum iudex non in omnibus habeat potestatem interrogandi, & præsumatur non velle, aut saltem non debere excedere suam potestatem, apertè ratione circumstantiarum subintelligitur, ita ut debeam tibi fateri. Casus sunt, dum iudex non est legitimus, aut testis non tenetur testari ob grave incommodum, quod stando incurreret: vel dū reus interrogatur de crimine, quod quidem commisit, sed est omnino occultum. Similiter, quando reus iniuste occultos socios detexit, aut testis iniuste crimen rei occultum coram iudice prodidit, nisi aliunde habeatur sufficiens informatio ad procedendum contra tales socios. Item, quando factum exterius contra legem excusatur à culpa ratione alienius circumstantiæ: aut si in iudicio quis rogetur de indicio alienius criminis, à se non perpetrati, tamquam de indicio talis criminis, v. g. an suus gladius fuerit repertus apud cadaver occisi hominis, si hominem non occidit, potest negare; quia responderet ad mentem iudicis, qui hoc petit, ut sciat, an talis sit auctor homicidii.

Præterea, dum rogatur quis de debito, quod non tenetur solvere; quia v. g. aliàs teneretur mendicare: vel si interrogetur, an veniat ex loco, qui falsò putatur peste infectus, potest negare se inde venire; quia mens interrogantis est, utrum ex isto loco veniat tamquam pestilentis. In his, inquam, & similibus casibus potest interrogatus respondere negativè, & responsum suum iuramento confirmare. Quid ergo, si veniat ex civitate quidem infe-

cta, scit tamen, se non esse infectum, nunquid & tunc poterit negare, se venire ex illa civitate? Aliqui affirmant, eò quòd mens legis tales ab ingressu areantis non sit, nisi quatenus infecti sunt. Sed hoc Alii non placet, negant enim esse intentionem legis; sed, inquit, lex vetat admitti quoscumque, etiam non infectos ob periculum, ne simul aliqui infecti admittantur: eò quòd rarò contingat eertò sciri, an aliquis non sit, aut in corpore, aut in veste saltem infectus. Et quàmvis hoc aliquando contingeret, equidem finis legis non cessaret in universali, sed solum in casu particulari, idque negativè tantum, ut suppono; cessante autem fine legis solum negativè in casu particulari, non cessat ipsa lex, ut docetur in Tract. de Leg.

Disputatur etiam, utrum in casibus sup. positis, & pluribus aliis, qui possent afferri, sed non sunt hujus loci, & idè studio illos omitto; an, inquam, usus restrictionis mentalis liceat, etsi interrogans eam expressè excludat v. g. si iudex quærat, an reus fecerit tale quid ullà ratione, sive sic, ut debeat, aut possit illud fateri, sive sic, ut non debeat, nec possit; & sive ipsemet iudex habeat auctoritatem interrogandi, sive non habeat. Similiter si quis quæreret à Confessario: audistime, aut ut homo, aut ut Minister Dei, aut vices ejus gerens tale peccatum in confessione hesternà à tali homine, sive possis, aut tenearis illud dicere, sive non. Comment. Scoti sup. num. 135. existimat, tunc reum non posse negare crimen, si revera illud fecerit; neque Confessarium posse dicere, quòd tale peccatum non audivit, modò illud audiverit, eò quòd omnes restrictiones, quæ aliqui possent subintelligi, excludat sint. Ego cum Aliis Part. 4. Theol. Sac. Disp. 8. Sect. 7. num. 37. oppositum docui de Confessario, sic interrogato; & idem est de reo, eò quòd interrogatus non debeat respondere ad formalem mentem interrogantis, sed ad debitam: porro exclusio ista indebita est, & idè non debet venire in considerationem. Vide loc. cit. Atque hic finem imponam dictæ materiæ, quæ propriè non spectat ad hunc Tractatum, sed reductivè tantum occasione infallibilitatis fidei nostræ, seu infinitæ veritatis Dei in dicendo, à qua longè abest omne mendacium; & per consequens omnis restrictio purè mentalis, quæ est merum mendacium, ut Concluf. præcedenti diximus, in tantum, ut quàmvis concederemus, hominem aliquando ex dispensatione Dei licitè posse mentiri, aut uti tali restrictione mentali, Deus tamen nullà ratione possit vel mentiri, vel uti tali restrictione. At verò restrictione mentali, quæ aliquo modo se prodit exterius, aut oratione amphibologicà, æquivocà, vel obscurà uti potest tam Deus, quàm homo, ut habet ultimà pars hujus Conclusionis, servatis servandis.

Si ergo aliquid occurrat in Scriptura sacra, seu verbo Dei scripto, vel tradito, quod videtur repugnare

89.

Licet restrictio, est etiam interrogans expressè excludat.

Quia illa exclusio indebita est.

90.

Ne facile in
restrictione
rejectione
in Scriptura
apparet dis-
sonum ve-
ritati.
S. Aug.

Potius reji-
ce in men-
dum, aut
interpretē,
aut malum
tuum intel-
lectum.

Deus se po-
tens ambigere
obscure in
Scriptura
loquitur.

Idem homi-
ni licet ex
iusta causa.

S. Aug.

repugnare veritati, cogitemus, vel codicem
esse corruptum, vel nos non intelligere, juxta
illud D. Aug. Epist. 19. ad Hieron. Ego fateor
Charitati tuae, solis eis Scripturarum libris, qui
jam Canonici appellantur, didici hunc timorem bo-
noremque deferre, ut nullum eorum Auctorem scri-
bendo aliquid errasse, firmissimè credam. Ac si ali-
quid in eis essendero literis, quod videatur contra-
rium veritati, nihil aliud, quam vel mendosum esse
codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod
dictum est, vel me minimè intellexisse, non ambi-
gam. Alios autem ita lego, ut quantalibet Sanctita-
te, doctrinæque praevalleant, non ideo verum putem,
quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per alios
Auctores Canonicos, vel probabili ratione, quod à ve-
ro non abhorreat, persuadere poterunt. Nec te mi
Frater, sentire aliquid aliter existimo, prorsus,
inquam, non te arbitror, sic legi tuos libros velle,
tanquam Prophetarum, vel Apostolorum, de quo-
rum scriptis, quod omni errore careant, dubitare ne-
sarium est. Et pluribus interjectis, inquit: Quam-
quam tantummodo Scripturis Canonicis hanc
ingenuam debeam servitutem, quæ eas solas ita se-
quar, ut conscriptores earum nihil in eis omnino er-
rasse, nihil fallaciter posuisse, non dubitem. Tamen
si multa obicere possint, & quæ diversimodè
possint intelligi, ut plius quam meri-
dianum est, ut proinde non possit negari,
Deum sapientius ambigere, & obscure fuisse lo-
cutum propter rationes, sup. allegatas. Quod
si Deus ita possit loqui, qui nequidem phy-
sice potest mentiri, constat profectò, talem
locutionem non esse verum mendacium; &
ideo etiam posse convenire homini, existi-
tente rationabili causâ; secus restrictio purè men-
talis, de qua egimus Conclus. præcedenti, ut-
pote merum mendacium, & ideo intrinsecè
mala, sicut furtum, fornicatio, & similia; quæ
sicut nullo calu licent, etiam ad quæcumque
mala evitanda, aut bona procuranda; sic ne-
que talis restrictio. Apposuit D. August. lib.
contra mendac. cap. 7. Ea, quæ constat esse
peccata, nullo bona causa obtentu, nullo quasi bo-
no fine, nulla velut bonâ intentione faciendâ sunt.
Dicente Apostolo Roman. 3. v. 7. & 8. Si
enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in
gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquam pec-
cator judicor? & non (sicut blasphemamur, &
sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut
veniant bona: quorum damnatio iusta est. Cæte-
rùm si à me quaeritur, an sicut Deus non
possit nequidem physice mentiri, ita etiam
non possit se solo infundere actum, vel ha-
bitum erroris in intellectu creato; Respon-
deoritiùs:

CONCLUSIO VI.

Deus potest se solo efficere ali-
quem actum erroris in intel-
lectu creato.

ADverte, duplicem dari posse in homine
assensum erroneum; unum, quo judica-
ret, aliquid falsum esse verum, ex eo quod
putaret, Deum ita sentire; ut si quis iudicaret,
Deum sentire, Antichristum non esse ventu-
rum, & propterea etiam iudicaret, ipsum de
facto non esse futurum: alterum, quo iudi-
casset quis, aliquid falsum esse verum; v. g.
hominem non esse risibilem, sine ullo ordine
ad cognitionem Dei de illa re. De primo actu
non loquitur nostra Conclusio, nam sic, ut vide-
tur, Deus posset mentiri; cum mentiri non sit
aliud, ut patet ex hæcenus dictis, non ef-
ficere, ut quis putet, me habere aliquem con-
ceptum, quem à parte rei non habeo: Deus
autem, ut jam non semel diximus, nequidem
physice potest mentiri.

Loquimur ergo de secundo actu, quem di-
vinæ potentæ nolumus subtrahere; quia nul-
lam videmus in eo repugnantiam, sive ob im-
perfectiorem moralem, eum non sit necessarius
peccaminosus; sive ob imperfectiorem phy-
sicam; quia Deus multa physice imperfecta
potest se solo producere, ut hominem cæcum,
claudum &c. potest causare qualitates malas in
homine, disponentes eum ad mortem; potest
alicui pedem, vel brachium amputare, tametsi
hæc omnia sint contra intentionem naturæ;
cur ergo non poterit in intellectu causare er-
rorem, seu efficere se solo, ut intellectus unum
pro alio intelligat? Hæc talis error posset
conducere ad acquisitionem vitæ æternæ, ex-
empli gratiâ, aliquis erroneè putat, hodie esse
diem festum. & hoc ipsum persuadet alteri, ut
audiat Missam, ad quem actum persuadendi
Deus specialiter movet, eum sit meritorius.
Quod idem est, quando falsò puto, aliquem
esse pauperem, & hoc ipsum persuadeo ami-
co, ut illi subveniat; qui actus videntur pro-
cedere ex imperio charitatis, vel aliarum vir-
tutum. Et ego ex illo errore do eleemosynam
pauperi, quam alias non darem, putas, il-
lam carere suo merito, eò quod verè non sit
pauper, eui do, vel etiam audio Missam, quia
falsò mihi persuadeo, hodie esse diem festum,
censens, illam auditionem non esse meritoriam
vitæ æternæ? Cur ergo Deus nequeat infun-
dere istum errorem, qui movet ad ista bona o-
pera? Et cur ille homo non debeat particula-
ter gratias agere Deo pro suo errore, sine quo
non habuisset illos actus meritorios? Ac pro-
inde videtur, quod tali casu ista cognitio pro-
cedat ex gratia particulari Dei, juxta illud A-
post. 2. Corinth. 3. v. 5. Non quod sufficiens si-
mus cogitare aliquid (conducens ad vitam æter-
nam)